

ประเด็นปัญหาคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม

สมบัติ อรรถพิมล¹ สุขสมัย สุทธิบัติ²

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ประเด็นเรื่องคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ประนีประนอมด้านการศึกษาและด้านประสบการณ์การทำงานเนื่องจากผู้ประนีประนอมเป็นบุคคลภายนอกที่ศาลตั้งให้ช่วยเหลือผู้พิพากษาไกล่เกลี่ยคดีพิพาทในศาลยุติธรรม ก่อนปฏิบัติหน้าที่ต้องอ่านสำนวนคดีเพื่อทราบประเด็นข้อกล่าวอ้างของคู่ความ ประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี ตลอดจนบทกฎหมายที่มีการฟ้องร้องดำเนินคดี ขณะปฏิบัติหน้าที่ต้องนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยระงับคดีพิพาทและประสบการณ์ผสมผสานกับข้อเท็จจริงที่ได้จากการไกล่เกลี่ย เสนอเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาคู่พิพาทพิจารณาตัดสินใจ และเมื่อคู่พิพาทตกลงกันได้ ต้องทำบันทึกข้อตกลงหรือสัญญาให้ถูกต้องตามกฎหมายเพื่อให้คดีพิพาทระงับสิ้นไปโดยสมบูรณ์ โดยใช้หลักแนวคิดทฤษฎีความขัดแย้ง ทฤษฎีการเจรจา เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT หลักธรรมทางพุทธศาสนา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยและข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 51 มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์ พบว่า คุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ประนีประนอมด้านการศึกษาและด้านประสบการณ์การทำงานควรเป็นผู้จบการศึกษากฎหมายและมีประสบการณ์การทำงานด้านกฎหมาย ด้านปกครอง หรือด้านไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ย; ผู้ประนีประนอม; ข้อตกลง; วุฒิการศึกษา; ประสบการณ์ทำงาน

ประเภทบทความ: บทความวิชาการ

การอ้างอิง:

สมบัติ อรรถพิมล และสุขสมัย สุทธิบัติ. (2564). ประเด็นปัญหาคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 11(1), 13-27.

¹ หลักสูตรนิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย

อีเมล: sb.attapimon@gmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

The Appropriate Qualifications of Mediators in the Courts of Justice

Sombut Attapimon¹ Suksamai Sutthibodee²

Abstract

The purpose of this academic article is to analyze appropriate qualifications of mediators in term of educational background as well as work experience. This is because mediators are external persons appointed by the judges to assist themselves by means of mediation in the courts of justice. Mediators are required to read cases to understand the claims of the parties as well as the relevant legal provisions before attending the disputes. While performing duties, mediators are required to apply mediation theories, concepts as well as experience to facts obtained. Subsequently, mediators shall propose solutions for parties' decision. Once the parties decide to settle the disputes, mediators are the persons who must correctly record reached solutions or agreements in order to ensure that disputes are duly settled according to law. In this study, the conflict theory, negotiation theory, SWOT technique, Buddhist theory Civil and Commercial Code, Criminal Code, Civil Procedure Code, Criminal Procedure Code as well as Section 51 of the Regulation of the President of Supreme Court on Mediation B.E. 2554 are applied as an analytical framework.

The result of the study indicates that the educational qualifications and work experiences of mediators should be a law degree graduate and with real experience in legal works, public administration or mediation.

Keywords: Mediation; Mediators; Agreement; Qualifications; Work Experience

Type of Article: Academic Article

Cite this article as:

Attapimon, S., & Sutthibodee, S. (2021). The appropriate qualifications of mediators in the courts of justice. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 11(1), 13-27.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Huamak, Bangkok, 10240, Thailand
E-mail: Sb.attapimon@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ความเป็นรัฐ ประกอบด้วย ดินแดน ประชากร การปกครอง และอำนาจอธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 3 รับรองว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยซึ่งเป็นไปตามปรัชญาแนวคิดของ Rousseau ที่ว่าอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดนั้นเป็นของประชาชน ไม่ใช่ของผู้ปกครอง และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน Montesquieu เสนอแนวคิดให้แยกอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ศาลยุติธรรมของไทยเป็นสถาบันของรัฐใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ วินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทของประชาชน ไม่ให้ประชาชนใช้กำลังแก้ไขข้อพิพาทกันเอง เป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง การระงับข้อพิพาทของศาลยุติธรรมในปัจจุบันดำเนินการโดย 2 วิธี คือ วิธีพิจารณาพิพากษาคดีโดยอาศัยพยานหลักฐาน (trial by evidences) และวิธีการไกล่เกลี่ย (mediation) การไกล่เกลี่ยนั้นนอกจากผู้พิพากษาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยแล้ว มีการแต่งตั้งบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นผู้ประนีประนอมช่วยผู้พิพากษาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยด้วย คุณสมบัติของผู้ประนีประนอมจึงเป็นสาระสำคัญในเบื้องต้นที่ทำให้คู่ความยอมรับเข้ามาไกล่เกลี่ยและนำไปสู่ความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ย

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การไกล่เกลี่ย (mediation) เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางเลือก (alternative dispute resolution) ที่ศาลเปิดโอกาสให้คู่ความได้พบกันและเจรจาหาข้อยุติระงับข้อพิพาทของตนเองโดยมีผู้พิพากษาหรือผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางดำเนินการไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยมีกระบวนการ หลักการ และวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. กระบวนการไกล่เกลี่ย เดิมศาลยุติธรรมไกล่เกลี่ยระดับคดีพิพาทในกรณีที่คู่ความฟ้องร้องเป็นคดีพิพาทกันในศาลแล้ว หรือคดีที่บุคคลจำเป็นต้องใช้สิทธิทางศาลร้องขอต่อศาลเป็นคดีฝ่ายเดียว เช่น ร้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าผู้ร้องได้กรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์โดยการครอบครอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1382 แล้วเจ้าของเดิมหรือทายาทคัดค้านเข้ามาในคดีกลายเป็นคดีมีข้อพิพาท ปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ 32) พ.ศ. 2563 เพิ่มมาตรา 20 ตี มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 7 พฤศจิกายน 2563 เป็นต้นไปความว่า “ก่อนฟ้องคดีแพ่ง ให้สิทธิแก่บุคคลที่จะเป็นคู่ความยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดีได้โดยไม่ต้องเสียค่าขึ้นศาล หากคู่กรณียินยอมเข้าไกล่เกลี่ยและผลการไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ ข้อพิพาทที่กระงับสิ้นไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ” ทำให้ศาลมีบทบาทไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทให้แก่ประชาชนทั้งก่อนฟ้องคดีและภายหลังฟ้องคดี คดีความที่ศาลดำเนินการไกล่เกลี่ยมี 3 ประเภท คือ

(1) คดีแพ่ง ซึ่งเป็นคดีที่ประชาชนพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมาย ส่วนแพ่ง เมื่อไกล่เกลี่ยตกลงกันได้จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ แล้วศาลมีคำพิพากษาให้คดีเสร็จเด็ดขาดไม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138) หรือโจทก์ถอนฟ้องยุติคดี (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 175) คดีแพ่งนั้นรวมถึงคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และผู้เสียหายในคดีซึ่งได้รับความเสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชย

ค่าสินไหมทดแทนคือให้จำเลยคืนทรัพย์หรือใช้ราคาทรัพย์หรือให้ใช้ค่าเสียหายเป็นเงินตามจำนวนที่กำหนดในคำร้อง คำร้องของผู้เสียหายนี้ถือเป็นคำฟ้องคดีส่วนแพ่ง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1) คดีส่วนแพ่ง โกล่เกลี่ยแล้วตกลงกันได้ก็ทำสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วศาลมีคำพิพากษาให้คดีส่วนแพ่งเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ หรือผู้เสียหายถอนคำร้องส่วนแพ่ง เช่นเดียวกับคดีแพ่งทั่วไป สำหรับคำฟ้องส่วนอาญา หากคดีอาญาเป็นคดีความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายและจำเลยอาจยอมความกันในคดีอาญาด้วย หรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ ทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของพนักงานอัยการระงับสิ้นไป (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2)) ศาลสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความจำเลยพ้นข้อกล่าวหาไป หากคดีอาญาเป็นคดีความผิดต่อแผ่นดินยอมความกันไม่ได้ การตกลงชดเชยค่าเสียหายกันในทางแพ่งเป็นการบรรเทาผลร้ายในคดีอาญาเป็นเหตุบรรเทาโทษอย่างหนึ่งทำให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษจำเลยสถานเบาได้ (ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78)

(2) คดีอาญาความผิดอันยอมความได้ คดีประเภทนี้ เป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว เมื่อโกล่เกลี่ยตกลงกันได้ ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความกับจำเลย สิทธินำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับไป ศาลสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความจำเลยพ้นข้อกล่าวหาไป คดีประเภทนี้ จะมีการถอนฟ้องหรือยอมความกันในเวลาใดก่อนคดีถึงที่สุดก็ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคสอง)

(3) คดีที่นำเข้าโกล่เกลี่ยประเภทที่สาม คือ คดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลเอง คดีประเภทนี้ เมื่อโกล่เกลี่ยแล้วโจทก์กับจำเลยตกลงกันได้โจทก์ถอนฟ้องคดีก็ระงับสิ้นไป (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35)

การโกล่เกลี่ยคดีทั้งสามประเภทดังกล่าว (1) เป็นอำนาจพื้นฐานของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิม เพื่อให้คู่ความได้ตกลงกันหรือประนีประนอมยอมความกัน และมาตรา 20 ทวิ ให้ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลอื่นซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาช่วยเหลือผู้พิพากษาทำการโกล่เกลี่ย รวมทั้งให้มีอำนาจแต่งตั้งผู้พิพากษาอื่นในศาลที่ไม่ได้เป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดีช่วยทำหน้าที่โกล่เกลี่ย (2) การโกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่อาศัยความสมัครใจของคู่พิพาทเป็นหลัก ไม่ใช่กระบวนการภาคบังคับ เหมือนการพิจารณาคดีโดยการสืบพยานหลักฐาน และ (3) การโกล่เกลี่ยเป็นกระบวนการที่ทำให้คู่พิพาทพึงพอใจและตกลงระงับข้อพิพาทที่มีต่อกัน โดยพึงพอใจในวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่คู่พิพาทเสนอต่อกัน หรือผู้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ยเสนอ

2. หลักการสำคัญของการโกล่เกลี่ย มี 3 ประการ ดังนี้

(1) หลักความเป็นกลาง ผู้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้ปราศจากอคติ 4 คือ ฉันทาคติ โทสาคติ ภยาคติ และโมหาคติ ต้องวางตนเป็นกลาง ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงส่วนตัวอันอาจเป็นเหตุให้คู่ความเกิดสงสัยในความเป็นกลางหรือมีประโยชน์เกี่ยวข้อง (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการโกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 5-8)

(2) หลักฟังความทุกฝ่าย การพิจารณาคดีศาลต้องฟังความจากคู่ความทุกฝ่าย การโกล่เกลี่ยก็เช่นกันผู้ทำหน้าที่โกล่เกลี่ยต้องฟังความจากคู่ความทุกฝ่าย ต้องให้คู่พิพาททุกฝ่ายได้แถลงชี้แจงข้อเท็จจริงข้อเรียกร้อง ข้อเสนอทางแก้ปัญหาข้อพิพาทโดยครบถ้วน การพูดของคู่พิพาทต้องให้พูดที่ละเอียด ชะมัด ชะลอ หนึ่งพูดจะต้องคอยควบคุมไม่ให้ฝ่ายเถียงโต้แย้งในขณะนั้น เพราะจะทำให้เกิดอารมณ์โทสะและทะเลาะวิวาทกัน ทำให้การโกล่เกลี่ยล้มเหลวตกลงกันไม่ได้

(3) หลักการใกล้เคียงถือเป็นความลับ ต่างจากการพิจารณาคดีของศาลโดยทั่วไป ซึ่งพิจารณาโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่ความ ประชาชนทั่วไปไม่เกี่ยวข้อง กับคดีความนั้นก็เข้าฟังการพิจารณาคดีของศาลได้ แต่การใกล้เคียงเป็นการประชุมร่วมกันของคู่ความ คู่กรณี ผู้เข้าร่วมประชุมใกล้เคียง ได้แก่ คู่ความ คู่กรณี ทนายความหรือที่ปรึกษาของคู่ความ คู่กรณี ผู้รับมอบ อำนาจถ้าหากมี และผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียง ผู้ไม่มีส่วน เกี่ยวข้องไม่ได้รับอนุญาตให้เข้ารับฟังหรือเข้าประชุม กระบวนการใกล้เคียงดำเนินการเป็นการลับ ข้อเสนอและคำแถลงชี้แจงข้อเท็จจริงในชั้นใกล้เคียงเก็บ เป็นความลับ คู่ความไม่มีสิทธินำไปใช้อ้างอิงในการ พิจารณาคดีของศาล เว้นแต่ข้อเท็จจริงที่ตกลงกันได้ นำเสนอศาลเพื่อให้มีคำพิพากษา หรือมีคำสั่งให้เป็นไป ตามข้อตกลง (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วย การใกล้เคียง พ.ศ. 2554 ข้อ 26 ข้อ 29 ข้อ 31 ข้อ 37 และข้อ 38) และเพื่อให้การดำเนินการใกล้เคียงเป็น ความลับ มีการแยกกระบวนการออกจากการพิจารณา พิพากษาของศาลโดยปกติ ดังนี้

(1) แยกคน หากผู้พิพากษาเป็นผู้ใกล้เคียงก็ใช้ ผู้พิพากษาอื่นในศาลนั้นที่ไม่เกี่ยวข้องคั่งคณะนั่งพิจารณาคดี นั้น หรือใช้ผู้ประนีประนอมซึ่งเป็นบุคคลภายนอกทำ หน้าที่ใกล้เคียง

(2) แยกสำนวน ตั้งสำนวนขึ้นมาใหม่เป็น สำนวนใกล้เคียง เอกสารที่เกิดขึ้นจากการใกล้เคียงรวม ไว้ในสำนวนใกล้เคียงต่างหากไม่นำเข้าสำนวนหลัก ผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะนั่งพิจารณาคดีจะรู้ความ เคลื่อนไหวของการใกล้เคียงแต่ละนัดจากรายงานเจ้า หน้าที่เท่านั้น

(3) แยกห้อง ใช้ห้องประชุมหรือห้องธรรมดา ที่มีติดชิดเรียบร้อยสะอาดตาเป็นห้องใกล้เคียง ผู้ทำ หน้าที่ใกล้เคียง และคู่ความ ทนายความ นั่งเสมอกัน ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงและทนายความไม่สวม ครุยแสดงสถานะ ไม่ใช้ห้องบัลลังก์พิจารณาคดี เพื่อให้

บรรยากาศของการประชุมใกล้เคียงมีความเป็นกันเอง ไม่ตึงเครียดอย่างพิจารณาคดี (The Office of the Judiciary, 2012, pp. 118-120)

3. ผู้ประนีประนอม เป็นบุคคลภายนอกที่ศาล แต่งตั้งให้เป็นผู้ใกล้เคียงคดีพิพาทในศาล ผู้ประนี ประนอมต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้

(1) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์

(2) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญา ตรีและมีประสบการณ์ทำงานมาไม่น้อยกว่าห้าปี หรือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานสาขาต่างๆ อันจะ เป็นประโยชน์แก่การใกล้เคียงไม่น้อยกว่าสิบปี

(3) เป็นผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคหรือ วิธีการใกล้เคียงที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัดหรือรับรอง

(4) หากจะขอขึ้นทะเบียนต่อทางสำนักงาน ศาลยุติธรรม ต้องมีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการ ใกล้เคียงในศาลหรือในสำนักกระบวนพิจารณา สำนักงาน ศาลยุติธรรมไม่น้อยกว่า 10 คดี

(5) เป็นผู้มีความพร้อมที่จะอุทิศเวลาปฏิบัติ หน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาล

(6) ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือ บกพร่องในศีลธรรมอันดี

(7) ไม่เป็นผู้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือ กระทำกิจการใดอันอาจกระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติ หน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาลหรืออาจเสื่อมเสียถึง เกียรติศักดิ์แห่งสถาบันศาลยุติธรรม

(8) ไม่เป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(9) ไม่เป็นผู้ที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ หรือจิต พั่นเพี้ยนไม่สมประกอบ

(10) ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษา ถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดย ประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(11) ไม่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาล ยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่าย

ตุลาการศาลยุติธรรม

(12) ไม่เป็นผู้พิพากษาสมทบตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 (ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามคดี พ.ศ. 2554 ข้อ 51)

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามคดี

ทฤษฎีเป็นองค์ความรู้ทางวิชาการที่ผ่านการคิดค้นและเป็นที่ยอมรับ ผู้ทำหน้าที่ไต่ถามคดีควรมีความรู้ในแนวคิดทฤษฎี ดังนี้

1. ทฤษฎีความขัดแย้ง Karl Marx (ค.ศ.1818-1883) เป็นนักกฎหมาย นักเศรษฐศาสตร์ และนักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน เสนอแนวคิดเชิงปรัชญาว่า มนุษย์มีคุณสมบัติพิเศษสองประการที่ไม่เหมือนกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ คือ

ประการแรก มนุษย์มีจิตสำนึก (consciousness) สามารถมองการกระทำของตนเองและรู้ว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ ทำให้สามารถเลือกที่จะกระทำหรือเลือกที่จะหยุดกระทำหรือเลือกที่จะกระทำเฉพาะสิ่งที่ตนต้องการได้

ประการที่สอง มนุษย์มีความสามารถในการใช้ความคิด (mental capacity) หรือมีปัญญาในเชิงสร้างสรรค์ (creative intelligence) คือ สามารถสร้างโครงสร้างขึ้นมาในความคำนึงและสามารถถ่ายทอดโครงสร้างนั้นลงสู่การปฏิบัติที่เป็นจริง

ดังนั้น ความสามารถพิเศษทั้งสองประการจึงทำให้วิถีการดำรงชีวิตมนุษย์ไม่เหมือนกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ กิจกรรมที่เป็นรูปธรรม คือ กระบวนการของการผลิตวัตถุดิบมาใช้ในการดำรงชีวิต การดำรงชีวิต

ที่สมบูรณ์ คือ การดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการผลิตอย่างสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์อย่างเื้อออาทรกับมนุษย์คนอื่น ๆ ในสังคม เป็นสภาวะการดำรงอยู่ของสฤลมนุษย์ (species being) ประวัติศาสตร์ของสังคมมนุษย์เป็นประวัติศาสตร์สังคมแห่งชนชั้น คือ เป็นกลุ่มทางสังคมที่แตกต่างกัน เช่น ในสมัยโบราณ มีชนชั้นเจ้านาย (Masters) กับชนชั้นทาส (Slaves) ชนชั้นขุนนาง (Aristocrats) กับชนชั้นไพร่ (Serfs) ในสมัยพัฒนาอุตสาหกรรมเกิดชนชั้นนายทุน (Capitalist Class) กับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน (labor class) ชนชั้นเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความไม่เป็นธรรมในกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะความไม่เป็นธรรมในการถือครองปัจจัยการผลิต และการแบ่งผลประโยชน์จากผลผลิต ผู้ใช้แรงงานได้ผลประโยชน์เป็นค่าแรงรายวันหรือค่าจ้างการทำงาน เป็นค่าดำรงชีวิตและสวัสดิการทางสังคม นายทุนได้ผลประโยชน์จากมูลค่าผลผลิตทั้งหมด แม้หักค่าแรงงานและวัตถุดิบปัจจัยการผลิตออกแล้ว ก็ยังเหลือมูลค่าผลผลิตมากกว่าค่าแรงงานจำนวนมาก ซึ่งเป็นผลผลิตจากแรงงานส่วนเกิน เป็นความไม่เป็นธรรมในสังคม ไม่ก่อให้เกิดสภาวะการดำรงอยู่ของสฤลมนุษย์ (species being) เกิดการรวมตัวของผู้ใช้แรงงานเป็นปัญหานำไปสู่ความขัดแย้ง เสนอให้ผลผลิตจากแรงงานส่วนเกินเป็นของส่วนรวม เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจของสังคม

แนวคิดเชิงปรัชญาของ Karl Marx จากความขัดแย้งของชนชั้นต้องจัดผลประโยชน์ให้ลงตัวเพื่อแก้ไขความขัดแย้ง เกิดทฤษฎีแรงงานส่วนเกิน (Surplus Labor Theory) พัฒนาเป็นทฤษฎีระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม กิจกรรมรัฐวิสาหกิจ ระบบสหกรณ์ และบริษัทมหาชน จำกัดในปัจจุบัน (Woraseangsuk, 2013, pp. 83-122)

Georg Simmel (ค.ศ.1858-1918) เป็นนักประวัติศาสตร์ นักปรัชญา และนักสังคมวิทยา ชาวเยอรมัน มองสังคมในมิติของความเป็นจริงในระดับ

จุลภาค เสนอแนวคิดเชิงปรัชญาว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมีหลายองค์กรหลายกลุ่ม มนุษย์แต่ละคนมีจิตสำนึกเชิงสร้างสรรค์ (creative consciousness) มีการกระทำระหว่างกันโดยมีแรงจูงใจวัตถุประสงค์ และผลประโยชน์ที่ต้องการต่างๆ กัน สิ่งเร้าต่างๆ จากภายนอกทำให้เกิดการตัดสินใจและมนุษย์มีความรู้สึกเข้าข้างตนเองมากกว่าเข้าข้างผู้อื่น จิตสำนึกเชิงสร้างสรรค์ทำให้เกิดแบบฟอร์ม (forms) ของการกระทำระหว่างกันที่หลากหลาย ทั้งส่วนที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน และสร้างความแตกต่างหรือความขัดแย้ง Simmel ศึกษาพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลหลายประเภท พบพฤติกรรมความสัมพันธ์ทางสังคมที่ต่างๆ กัน ความยากจนเป็นความไม่มีเชิงปริมาณ เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ต้องให้ (giver) กับผู้ต้องการ (needy) ความยากจนเป็นสภาพพิเศษของกลุ่มบุคคลในสังคม จะต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อสังคมโดยรวมจะได้อยู่รอด คนจนจะได้ไม่ลุกขึ้นมาทำอันตรายต่อสังคม ภูมิคติของสังคมการกระทำของมนุษย์มีทั้งสร้างความสัมพันธ์และสร้างความขัดแย้งและความขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเชิงพัฒนาได้ (Woraseangsuk, 2013, pp. 159-182)

Lewis A. Coser (ค.ศ. 1913-2003) เป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน เสนอแนวคิดเชิงปรัชญาขยายแนวคิดของ George Simmel ความขัดแย้งเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบหนึ่งเกิดขึ้นได้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กัน ความขัดแย้งมีผลทั้งในมิติด้านบวกและมิติด้านลบ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มเป็นกระบวนการทางสังคม นำไปสู่กระบวนการรวมตัวกันสร้างเอกลักษณ์ ความเข้มแข็งของกลุ่ม และแสวงหาพันธมิตร รักษาความเป็นกลุ่มไว้ไม่ให้ถูกกลืนไปกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดก็อาจมีความขัดแย้งที่รุนแรงเกิดขึ้นได้ สืบเนื่องจากความสัมพันธ์มีมากพฤติกรรมจะมีมากตามไปด้วย

ความขัดแย้งในบางครั้งช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มได้ โดยยอมให้ระบายนัดเหตุของความขัดแย้งออกไปลดความเครียดสร้างบรรยากาศที่สมดุล ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มทำให้เกิดการรวมตัวกัน และบางครั้งเป็นการกระทำที่ปรารถนาให้อีกกลุ่มรวมตัวกัน เป็นการทดสอบอำนาจ สร้างบรรทัดฐานใหม่หรือยืนยันบรรทัดฐานเดิมเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิก ความต้องการมีความสามัคคีภายในกลุ่มอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง กับกลุ่มอื่น เกิดความขัดแย้งกับกลุ่มอื่นเพิ่มมากขึ้น

Coser จำแนกความขัดแย้งเป็น 2 แบบ คือ ความขัดแย้งแบบ Realistic คือ ความขัดแย้งที่เกิดจากความเครียดเนื่องจากการเรียกร้องของความสัมพันธ์บางอย่างและความคาดหวังถึงผลที่จะได้รับของผู้ร่วมแสดงและมุ่งไปสู่วัตถุประสงค์ที่เป็นเป้าหมาย และความขัดแย้งแบบ Nonrealistic คือ ความขัดแย้งที่ไม่ได้เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มผู้ขัดผลประโยชน์ แต่เป็นผลที่เกิดจากการแสดงออกของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแก่บุคคลอื่นหรือฝ่ายที่สามและเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้น (Sukhum, 1988)

2. ทฤษฎีการเจรจา Roger Fisher and William Ury (1991) กล่าวว่า การเจรจาและการตัดสินใจต้องประกอบด้วยหลักแนวคิดสำคัญ 2 แนวคิด คือ

(1) แนวคิดทฤษฎีการแข่งขัน (competitive theory) ที่ว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัด ฝ่ายหนึ่งได้อีกฝ่ายหนึ่งต้องเสีย นักกฎหมายต้องการให้ลูกความของตนได้ผลประโยชน์มากที่สุดบนพื้นฐานของความยุติธรรมและจริยธรรม

(2) แนวคิดทฤษฎีการแก้ปัญหา (problem-solving theory) ถือหลักว่าผู้เข้าร่วมการเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันบางประการ โดยการแก้ปัญหาตามแนวคิดทฤษฎีนี้จะต้องยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

(1) แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้ง และแก้ไขในแต่ละปัญหาแยกต่างหากจาก

กัน อย่างรวมปัญหาทั้งสองเข้าด้วยกัน

(2) เน้นความสำคัญ ประโยชน์ได้เสีย และความต้องการของคู่ความไม่ใช่ฐานะของคู่ความ การเน้นถึงฐานะที่แตกต่างกันของคู่ความจะทำให้มีการประนีประนอมยอมความยากขึ้น คู่ความจะต้องหาทางประสานผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายและเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

(3) คิดหาทางเลือกหลายวิธี ซึ่งคู่ความจะได้ประโยชน์ร่วมกัน

(4) ยืนยันการใช้ข้อบังคับประกอบต่างๆ ที่ต้องนำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือก

(5) เข้าใจและปรับปรุงทางเลือกที่ดีที่สุดในการเจรจาตกลงทำสัญญา ซึ่งเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการประเมินข้อเสนอเพื่อจะตกลงกัน

3. แนวคิดเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT Albert Humphrey (2005) เป็นผู้ริเริ่มโดยการนำเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT มาใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (รู้เรา) รู้จักสภาพแวดล้อม (รู้เขา) ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งที่เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ที่มีต่อตนเอง องค์กร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินตามกลยุทธ์

องค์ประกอบของ SWOT เป็นอักษรย่อที่นำมา รวมกัน โดยเป็นตัวย่อที่ย่อมาจากคำต่างๆ ต่อไปนี้

S มาจากคำว่า Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็งหรือข้อได้เปรียบ เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน ที่ใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์ต่างๆ

W มาจากคำว่า Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน หรือข้อเสียเปรียบที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่างๆ ที่ใช้สำหรับการหาวิธีแก้ไข

ปัญหานั้นๆ

O มาจากคำว่า Opportunities หมายถึง โอกาส เป็นสภาพการณ์ที่เอื้อประโยชน์โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน

T มาจากคำว่า Threats หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัด ซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก บางครั้งการจำแนกโอกาสและอุปสรรคเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เพราะทั้งสองสิ่งนี้สามารถเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอาจทำให้สถานการณ์ที่เคยเป็นโอกาสกลับกลายเป็นอุปสรรคได้

4. แนวคิดทฤษฎีหลักธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แนวคิดทฤษฎีหลักธรรมทางศาสนาทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม ต่างมีหลักธรรมที่ตรงกัน ให้มวลมนุษย์อยู่ด้วยกันด้วยความเมตตา กรุณา และให้อภัยแก่กันเป็นทาน ผู้เขียนขอนำเสนอแต่เฉพาะแนวคิดหลักธรรมทางศาสนาพุทธ

เจ้าชายสิทธัตถะ เสด็จออกบรรพชาเมื่อพระชนมายุ 29 ปี ทรงบำเพ็ญเพียรอยู่ 6 ปี ตรัสรู้หลักธรรมอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค สำเร็จเป็นพระอรหันต์เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในเช้าวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ก่อนพุทธศักราช 45 ปี

อริยสัจ หมายถึง ความจริงอันประเสริฐ ความจริงที่ทำให้เป็นพระอริยบุคคล

ทุกข์ หมายถึง สภาพที่ทนได้ยาก เป็นความไม่สบายกายไม่สบายใจ

สมุทัย หมายถึง เหตุทำให้เกิดทุกข์ คือ ต้นหาความอยากทั้งปวง

นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์ ดับต้นหาความอยากทั้งปวง

มรรค หมายถึง ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) สัมมาวาจา (เจรจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (ทำการทำงานชอบ) สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ) สัมมาวายามะ

(เพียรพยายามชอบ) สัมมาสติ (ระลึกชอบ) และสัมมาสมาธิ (ตั้งใจชอบ)

นอกจากหลักธรรมอริยสัจ 4 แล้ว มีหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามมรรค 8 ซึ่งเกี่ยวกับการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท 3 ประการ คือ

1) หลักอคติ 4 เป็นหลักเดียวกันกับหลักอินทภาษ ในหลักความยุติธรรมในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์

อคติ หมายถึง ความลำเอียง ไม่เที่ยงตรง ขาดความเป็นกลาง เกิดจากสาเหตุ 4 ประการ คือ (1) ฉันทาคติ ความลำเอียงเพราะความรักใคร่ชอบพอ (2) โทสาคติ ความลำเอียงเพราะความโกรธเกลียดชัง (3) ภยาคติ ความลำเอียงเพราะความขลาดกลัว และ (4) โมหาคติ ความลำเอียง เพราะความโง่เขลาเบาปัญญา

2) สังคหัตถ์ 4 หมายถึง หลักธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย (1) ทาน หมายถึง การแบ่งปัน การให้อภัย เพื่อแสดงน้ำใจไมตรีต่อกัน (2) ปิยวาจา หมายถึง พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีเหตุมีผล น่าฟัง ทำให้ผู้ฟังรู้สึกสบายใจ นิยมชมชอบในผู้พูด (3) อติจริยา หมายถึง ทำสิ่งที่ประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม และ (4) สมานัตตตา หมายถึง วางตนเหมาะสมไม่ถือตัว เหมาะสมกับฐานะที่ตนเป็น ไม่ว่างตนข่มท่าน

3) พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมของผู้ใหญ่พึงประพฤติปฏิบัติ ประกอบด้วย (1) เมตตา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข (2) กรุณา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ (3) มุทิตา หมายถึง ความชื่นชมยินดี พลอยอนุโมทนา เมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี และ (4) อุเบกขา หมายถึง ความรู้สึกวางเฉย เป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใด (Faculty of Liang Chiang for Buddhism Publishing, 2003, pp. 52-53, 77-79, 256-269)

กรอบในการวิเคราะห์

จากการศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหาคุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรม ผู้เขียนได้นำเอาแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ย ได้แก่ ทฤษฎีความขัดแย้ง ทฤษฎีการเจรจา และเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา ที่เกี่ยวข้องกับการไถ่เกลี่ย

3. ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไถ่เกลี่ย พ.ศ. 2554 ข้อ 51

ผลการวิเคราะห์

ผู้ประนีประนอม ซึ่งทำหน้าที่ไถ่เกลี่ยต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีทั้งสามทฤษฎีดังกล่าวผสมผสานกับข้อเท็จจริงเสนอเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาให้คู่พิพาทพิจารณาตัดสินใจเมื่อไถ่เกลี่ยสำเร็จ คือคู่พิพาทตกลงกันได้ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาต้องมีการทำบันทึกข้อตกลงไว้ให้เป็นไปตามหลักกฎหมายและคู่พิพาทลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน

การระงับข้อพิพาทคดีแพ่ง พื้นฐานการตกลงกันในคดีแพ่งมาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องประนีประนอมยอมความ

ประนีประนอมยอมความ คือ สัญญาซึ่งผู้เป็นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายระงับข้อพิพาทอันใดอันหนึ่งซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน สัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีหาได้ไม่ ผลของสัญญา

ประนีประนอมยอมความทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 850-852)

เมื่อตกลงระงับข้อพิพาทที่มีต่อกัน ข้อตกลงเป็นสัญญาซึ่งเรียกว่าสัญญาประนีประนอมยอมความ ผลของสัญญาทำให้ข้อพิพาทเดิมที่มีการเรียกร้องต่อนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิขึ้นใหม่ตามที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตนและเพื่อเป็นหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับให้เป็นไปตามข้อตกลงต้องบันทึกข้อตกลงไว้เป็นหนังสือ และมีการลงชื่อกันไว้เป็นหลักฐานจึงจะฟ้องร้องบังคับฝ่ายที่ลงชื่อนั้นได้ หากตกลงกันชำระหนี้ตามจำนวนที่ตกลงกันในเวลาที่กำหนดไม่นานและโจทก์รับว่าเมื่อได้รับชำระหนี้แล้วโจทก์จะถอนฟ้อง ก็ไม่ต้องทำบันทึกข้อตกลงในแบบฟอร์มสัญญาประนีประนอมยอมความของศาล เพียงบันทึกในรายงานไกล่เกลี่ยและคู่พิพาทลงชื่อไว้ เมื่อฝ่ายจำเลยชำระหนี้ครบถ้วนตามข้อตกลงโจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้อง ศาลจะพิจารณามีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องและส่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 175 (2)) หากฝ่ายจำเลยตกลงชำระหนี้ให้แก่โจทก์โดยวิธีผ่อนชำระหรือกำหนดเวลาชำระหนี้ขึ้น ต้องจดบันทึกข้อตกลงในรูปแบบสัญญาประนีประนอมยอมความของศาลและเสนอให้ผู้พิพากษาองค์คณะในคดีพิจารณามีคำพิพากษาให้คดีเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 138) ศาลจะมีคำพิพากษาให้คดีเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความได้นั้น ต้องพิจารณาก่อนว่าข้อตกลงหรือการประนีประนอมยอมความนั้นไม่เป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย หากสัญญาประนีประนอมยอมความฝ่าฝืนต่อกฎหมายศาลจะมีคำพิพากษาไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นไม่ได้ เช่น

ตัวอย่าง 1 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยกู้ยืมเงินไปจากโจทก์จำนวน 500,000 บาท อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมาย หนี้ถึงกำหนดชำระแล้วจำเลยไม่ชำระหนี้ คืบ ขอให้บังคับจำเลยชำระเงินจำนวน 500,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันกู้ยืมแก่โจทก์ จำเลยให้การต่อสู้คดีว่า ไม่ได้กู้ยืมเงินและไม่ได้ รับเงินจากโจทก์ หนี้ที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นหนี้ที่เกิดจากการเล่นพนันไพ่โป๊กเกอร์ ที่จำเลยร่วมเล่นกับโจทก์ และจำเลยเล่นแพ้เสียพนันโจทก์จำนวน 500,000 บาท ไม่มีเงินชำระจึงกรอกข้อความในแบบพิมพ์สัญญากู้ยืมเงินให้แก่โจทก์ไว้เป็นหลักฐาน ขอให้ยกฟ้อง ไกล่เกลี่ยตกลงกันได้โจทก์ จำเลย ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ จำเลยยอมชำระเงินจำนวน 500,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันทำสัญญากู้ยืมเป็นต้นไปให้แก่โจทก์ โดยวิธีผ่อนชำระเป็นงวดรายเดือนทุกภายในวันที่ 5 ของเดือน เดือนละ 25,000 ทั้งที่ต่อสู้ไว้ว่าเป็นหนี้ที่เกิดจากการพนัน โดยไม่ได้สละข้อต่อสู้และยอมรับว่ากู้ยืมเงินและรับเงินไปจากโจทก์ตามฟ้อง มีลักษณะเป็นสัญญาที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง การพนันและขั้นตอนบัญญัติไว้ว่า อันการพนันหรือขั้นตอนนั้น ท่านว่าหากก่อให้เกิดหนี้ไม่ สิ่งที่ได้ให้กันไปในการพนันหรือขั้นตอนก็จะทวงคืนไม่ได้ เพราะเหตุเหตุผลหนึ่งอย่างหนึ่งอย่างใดมิได้ ข้อบัญญัติที่กล่าวนี้ ท่านให้ใช้ตลอดถึงข้อตกลงเป็นมูลหนี้หนึ่งอย่างใดอันฝ่ายข้างเสียพนันขั้นตอนหากทำให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งเพื่อจะใช้หนี้เงินพนันหรือขั้นตอนนั้นด้วย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853) สัญญาประนีประนอมยอมความต้องตกลงกันให้ถูกต้องโดยไม่ขัดต่อกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 853 ดังกล่าว โดยต้องมีข้อความในสัญญาความว่า “จำเลยสละข้อต่อสู้ตามคำให้การและรับว่าได้กู้ยืมเงินและรับเงินไปจากโจทก์ตามฟ้องจริง” จึงเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความที่ไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย

ตัวอย่าง 2 จำเลยเป็นหนี้ค่าซื้อสินค้าจากโจทก์ 500,000 บาท จำเลยส่งจ่ายเช็คชำระหนี้ให้แก่โจทก์ แต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีอาญาขอหาความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 ต่อศาลแขวงและฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งต่อศาลจังหวัดเรียกให้ชำระเงินจำนวน 500,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยและโจทก์กับจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกันในคดีแพ่ง จำเลยตกลงชำระเงินจำนวน 500,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันฟ้องให้แก่โจทก์ด้วยวิธีผ่อนชำระเป็นงวดรายเดือน เดือนละ 25,000 การตกลงประนีประนอมยอมความนี้เป็นการยอมความกันเฉพาะคดีแพ่ง ไม่ถือเป็นการยอมความคดีอาญาขอหาความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเนื่องมาจากการใช้เช็คที่โจทก์ฟ้องจำเลยไว้ต่อศาลแขวง คดีอาญาดังกล่าวให้โจทก์ดำเนินคดีแก่จำเลยได้ต่อไป เมื่อจำเลยผิดนัดไม่ชำระเงินตามสัญญาประนีประนอมยอมความศาลจังหวัดพิจารณาสัญญาประนีประนอมยอมความแล้วมีคำพิพากษาให้คดีเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ต่อมาจำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โจทก์จึงดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดมาจากการใช้เช็คแก่จำเลยที่ศาลแขวงต่อไป ศาลแขวงพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลฎีกามีคำวินิจฉัยในข้อกฎหมายว่า เมื่อโจทก์กับจำเลยตกลงประนีประนอมยอมความกัน ผลของการประนีประนอมยอมความดังกล่าวย่อมทำให้การเรียกร้องซึ่งแต่ละฝ่ายได้ยอมสละนั้นระงับสิ้นไป และทำให้แต่ละฝ่ายได้สิทธิที่แสดงในสัญญานั้นว่าเป็นของตน ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 852 เมื่อหนึ่งตามที่โจทก์ฟ้องและเป็นหนี้ที่จำเลยส่งจ่ายเช็คชำระหนี้ระงับสิ้นผลผูกพันก่อน ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด มีผลทำให้คดีอาญาลีกกันตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 7 โจทก์

กับจำเลยตกลงกันตามสัญญาประนีประนอมยอมความไม่ให้คดีอาญาระงับ เป็นข้อตกลงที่ขัดต่อกฎหมายขัดแย้ง และเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนข้อตกลงตกเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 ไม่มีผลบังคับ สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้อง ของโจทก์ระงับ สิ้นไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 พินักขา กลับให้ยกฟ้อง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1949/2543)

ตัวอย่าง 3 ผู้ร้องขอให้ศาลตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกของบิดาซึ่งถึงแก่กรรม ผู้คัดค้านเป็นบุตรอีกคนหนึ่งของผู้ตายคัดค้านว่า ผู้ร้องมีความประพฤติไม่ดีด้านการเงินไม่สมควรเป็นผู้จัดการมรดก และขอให้ศาลตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย คดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ผู้ร้องและผู้คัดค้านตกลงกันได้ ทำสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยผู้ร้องและผู้คัดค้านตกลงเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกัน เสนอศาลให้มีคำ พิพากษาให้คดีเสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความครั้งนี้ทำไม่ได้ ตกลงกันได้เพียงไม่คัดค้านกันและแสดงเจตนาขอเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกันเท่านั้น เสนอให้ศาลได้สวนคุณสมบัติผู้ร้องและผู้คัดค้านว่า มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่แล้วมีคำสั่งไปตามที่พิจารณาได้ความจริง (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6391-6392/2550) เป็นต้น

การระงับข้อพิพาทในคดีอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบทบัญญัติเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีอาญา คือเรื่องการถอนฟ้อง ผลของการถอนฟ้อง สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ การถอนคำร้องทุกข์ และการยอมความ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 มาตรา 36 มาตรา 39 และมาตรา 126) เมื่อไกล่เกลี่ยคดีอาญา คู่พิพาทตกลงกันได้ ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยต้องจัดบันทึกข้อตกลงให้ชัดเจนว่าตกลงยุติคดีโดยโจทก์ถอนฟ้องหรือผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ หรือยอมความกันและให้คู่พิพาทลงชื่อไว้ ดังนี้

1. การถอนฟ้อง หากเป็นคดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้อง โจทก์ยื่นคำร้องขอถอนฟ้องได้ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคหนึ่ง) หากเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัว ขอถอนฟ้องได้ก่อนคดีถึงที่สุด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรค 2) คำร้องขอถอนฟ้องเมื่อศาลสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้องแล้วยื่นฟ้องใหม่ไม่ได้เว้นแต่ ผู้เสียหายถอนฟ้องคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดิน ไม่ตัดสิทธิพนักงานอัยการฟ้องคดีนั้นใหม่ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36 (3)) คดีอาญาความผิดต่อแผ่นดิน หมายถึงคดีอาญาที่ยอมความกันไม่ได้

2. การถอนคำร้องทุกข์ การยอมความ พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง เมื่อฟ้องคดีแล้วจะขอถอนฟ้องไม่ได้ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากอัยการสูงสุด หากเป็นคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว เมื่อไกล่เกลี่ยแล้วผู้เสียหายกับจำเลยตกลงกันได้ การจะยุติคดีต้องทำในรูปแบบการขอให้ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ หรือตกลงยอมความกัน (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (2)) ทำให้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องขอพนักงานอัยการโจทก์ระงับสิ้นไป ศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ การถอนคำร้องทุกข์จะขอถอนเมื่อใดก็ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 126 วรรคหนึ่ง) และการถอนคำร้องทุกข์ผู้เสียหายจะแสดงเจตนาถอนต่อเจ้าพนักงานที่รับร้องทุกข์ไว้ หรือแสดงเจตนาถอนต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้นก็ได้ ส่วนการตกลงยอมความเลิกคดีต่อกันนั้นยอมความกันได้ก่อนคดีถึงที่สุด (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 35 วรรคสอง)

3. การตกลงกันในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว โดยเฉพาะความผิดต่อพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค หากโจทก์จำเลยตกลงเพื่อเลิกคดีต่อกันโดยจำเลยยอมชำระเงินตามเช็คที่โจทก์ฟ้องด้วยวิธีผ่อนชำระเป็นงวดรายเดือนและจำเลยให้การ

รับสารภาพ โจทก์จำเลยไม่สืบพยาน จำเลยขอให้ศาลเลื่อนการพิพากษาคดีออกไปก่อน หากจำเลยผิดนัดยอมให้ศาลมีคำพิพากษาไปตามรูปคดี เมื่อจำเลยชำระครบโจทก์จะถอนฟ้องหรือตกลงให้คดีเลิกกันไปตามกฎหมาย เป็นข้อตกลงที่บังคับได้ แต่โจทก์บางรายขอนำหนี้จำนวนอื่นมารวมให้จำเลยผ่อนชำระไปด้วย กรณีอย่างนี้นำมารวมตกลงในคดีไม่ได้ เพราะหากจำเลยผิดนัดไม่ชำระเงินศาลก็ต้องมีคำพิพากษามีประเด็นปัญหาว่าวงเงินที่จำเลยผิดนัดนั้น เป็นการผิดนัดชำระเงินตามเช็คที่โจทก์ฟ้องหรือนอกฟ้อง คดีอาญาเป็นคดีว่าด้วยความผิดและโทษ เป็นคดีเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน คู่ความตกลงกันนำเรื่องนอกฟ้องเป็นเงื่อนไขให้จำเลยรับผิดชอบในทางอาญาเป็นข้อตกลงที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตกเป็นโมฆะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150

4. กรณีโจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดกฎหมายหลายกระทง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ซึ่งเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ศาลต้องลงโทษจำเลยทุกกระทงความผิด เช่น โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดกฎหมายสั่งจ่ายเช็คลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561 จำนวนเงิน 100,000 บาท และสั่งจ่ายเช็คลงวันที่ 1 มีนาคม 2561 จำนวนเงิน 100,000 บาท ชำระหนี้ค่าสินค้าให้แก่โจทก์ ซึ่งเป็นหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมาย ธนาคารตามเช็ค ปฏิเสธการจ่ายเงิน จำเลยให้การรับสารภาพโจทก์จำเลยตกลงกันให้จำเลยชำระเงินตามเช็ครวมจำนวน 200,000 บาท แก่โจทก์ด้วยวิธีผ่อนชำระเดือนละ 10,000 บาท 20 เดือน จำเลยผิดนัดยอมให้ศาลมีคำพิพากษาไปตามรูปคดี ต้องบันทึกข้อตกลงให้ชัดเจนว่าเงินที่ผ่อนชำระ จัดเป็นการชำระตามเช็คฉบับใดก่อนหลัง มิฉะนั้นเมื่อผิดนัดงวดเดือนที่ 11 จะเกิดปัญหาว່วนนี้ตามเช็คฉบับแรกระงับไปแล้วหรือยัง ศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยว่ากระทำความผิดตามเช็คฉบับที่สองได้เพียงฉบับเดียว หรือลงโทษได้ทั้งสองฉบับ

เป็นความผิดสองกระทง เป็นปัญหาข้อกฎหมายนำไปสู่การอุทธรณ์ฎีกา เรื่องที่ควรยุติกลับไม่ยุติ

5. การขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินและการเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง คดีอาญาที่พนักงาน อัยการเป็นโจทก์ฟ้อง และมีคำขอท้ายฟ้องให้จำเลย คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่เสียไปให้แก่ผู้เสียหายด้วย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43) หรือผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีเรียกค่าเสียหายทางแพ่ง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1) เมื่อคดีเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยในส่วนของความรับผิดชอบทางแพ่ง กรณีตามมาตรา 43 หากคู่กรณีตกลงกันได้จำเลยยอมคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินตามคำขอท้ายฟ้องผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยจัดทำบันทึกข้อตกลงให้ชัดเจนว่า จะคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินวันเวลาใด และเมื่อผู้เสียหายได้คืนทรัพย์สินหรือได้รับชดเชยราคาแล้วยังประสงค์ดำเนินคดีอาญาต่อไปหรือไม่ หากไม่ประสงค์ดำเนินคดีอีกต่อไปและเป็นคดีขอหาความผิดอันยอมความได้ ก็ต้องถอนคำร้องทุกข์ หรือบันทึกว่าคู่พิพาทตกลงยอมความเลิกคดีต่อกัน เพื่อศาลได้มีคำสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ

กรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องเรียกค่าเสียหายเข้ามาในคดีตาม มาตรา 44/1 เมื่อคดีเข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยและคู่พิพาทตกลงกันได้ ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยต้องจัดทำบันทึกข้อตกลงเสนอองค์คณะผู้พิพากษาในคดีพิจารณา หากตกลงผ่อนชำระหนี้เป็นงวดหรือชำระหนี้ภายในเวลาที่กำหนด ต้องจัดให้คู่พิพาททำสัญญาประนีประนอมยอมความตามแบบพิมพ์ของศาล เสนอองค์คณะผู้พิพากษาในคดีพิจารณามีคำพิพากษาในคดีส่วนแพ่งให้เสร็จเด็ดขาดไปตามสัญญาประนีประนอมยอมความ เพราะการร้องขอค่าเสียหายตาม มาตรา 44/1 ดังกล่าว ถือเป็นการฟ้องคดีส่วนแพ่ง ศาลต้องพิจารณาและมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดตัดสินคดีในส่วนแพ่งด้วย ส่วนคดีส่วนอาญานั้นหากเป็นคดีขอหาความผิดอันยอมความได้ และคู่พิพาทตกลงค่าเสียหาย

ส่วนแพ่งแล้ว ผู้เสียหายพอใจไม่ติดใจดำเนินคดีอาญาอีกต่อไปก็ต้องถอนคำร้องทุกข์ หรือบันทึกว่าคู่พิพาทตกลงยอมความเลิกคดีต่อกันเพื่อศาลได้มีคำสั่งจำหน่ายคดีจากสารบบความ

บทสรุป

ตามกระบวนการขั้นตอนและบทบาทของคู่ประนีประนอมในการปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ยก่อนดำเนินการไกล่เกลี่ยคู่ประนีประนอมต้องอ่านสำนวนคดีอันประกอบด้วย คำฟ้อง คำขอท้ายฟ้อง คำให้การ หากเป็นคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และผู้เสียหายยื่นคำร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่ง ก็ต้องอ่านคำร้องดังกล่าวและคำให้การต่อสู้คดีในทางแพ่งของจำเลยด้วย เพื่อทราบฐานสัทธิตามกฎหมายของโจทก์ในการฟ้องคดีหรือการร้องขอว่าฟ้องคดีหรือร้องขอตามกฎหมายเรื่องอะไรและกฎหมายนั้นมีว่าอย่างไรเพื่อทราบประเด็นข้อกล่าวอ้างของคู่ความ และเพื่อทราบประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี คู่ประนีประนอมที่ไม่มีพื้นฐานความรู้กฎหมายคงอ่านและทำความเข้าใจสำนวนคดีได้ยาก หากเป็นคดีอื่นนอกจากคดีแพ่ง คดีอาญาทั่วไป เช่น คดีทรัพย์สินทางปัญญาเรื่อง ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร และเครื่องหมายการค้าหรือคดีแรงงาน คู่ประนีประนอมก็จะต้องมีความรู้กฎหมายในเรื่องนั้นๆ ด้วย ซึ่งเป็นกฎหมายในส่วนสารบัญญัติ เมื่อลงมือปฏิบัติหน้าที่ไกล่เกลี่ย คู่ประนีประนอมต้องมีแนวคิดทฤษฎีทางวิชาการนำมาผสมผสานกับข้อเท็จจริงของคดี เสนอเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาให้คู่พิพาทได้พิจารณาการตัดสินใจ ขั้นตอนนี้ขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์ของคู่ประนีประนอมแต่ละคน และสุดท้ายเมื่อไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ต้องจัดทำบันทึกข้อตกลงบนพื้นฐานของกฎหมายคดีแพ่งคือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่อง นิติกรรมสัญญา เรื่องประนีประนอมยอมความ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการพิพากษาคดี

ตามสัญญาประนีประนอมยอมความ เรื่องการถอนฟ้อง คดีอาญาคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเรื่อง ผู้เสียหาย การร้องทุกข์ ผู้มีอำนาจฟ้องคดี การถอนฟ้อง ถอนคำร้องทุกข์ คดีความผิดต่อส่วนตัว คดีอาญาแผ่นดิน การยอมความคดีอาญา สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องระงับไป การขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน การเรียกร้องให้จำเลยใช้ค่าเสียหายทางแพ่งในคดี พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และประมวลกฎหมายอาญาเรื่องความผิดหลายกรรมต่างกัน ความผิดอื่นๆ ที่โจทก์ฟ้อง และความผิดโดยยอมความได้ ยอมความไม่ได้ ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามข้อเท็จจริง พ.ศ. 2554 ข้อ 51 (2) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของผู้ประนีประนอม เป็นผู้สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีโดยไม่กำหนดว่าเป็นสาขานิติศาสตร์ ย่อมไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้ทางด้านกฎหมายอยู่จำนวนมาก จะอาศัยหลักกฎหมายธรรมดาและสามัญสำนึกว่า ชาวผู้อื่น ลูกทรัพย์ผู้อื่น ผิดกฎหมายคงไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ และตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ข้อ 51 (2) ดังกล่าวกำหนดให้ผู้ที่จะมาเป็นผู้ประนีประนอมต้องมีประสบการณ์ในการทำงานเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยไม่ระบุลักษณะประเภทของงาน

และความต่อเนื่องของงาน กรณีอาจทำงานอย่างละ 1 ปี หรือ 2 ปี รวมกันแล้วได้ 5 ปี และลักษณะประเภทของงานไม่เกี่ยวข้องกับการไต่ถามข้อเท็จจริงคดีพิพาทเลย ก็เป็นผู้มีคุณสมบัติเป็นผู้ประนีประนอมตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาดังกล่าวได้นั้น ไม่สอดคล้องกับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือผู้พิพากษาในการไต่ถามข้อเท็จจริงคดีพิพาทในศาลยุติธรรม

ข้อเสนอแนะ

ในการยกระดับคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมให้เหมาะสมกับลักษณะงานไต่ถามข้อเท็จจริงคดีพิพาทในศาลยุติธรรม ผู้เขียนขอเสนอให้แก้ไขข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามข้อเท็จจริง พ.ศ. 2554 ข้อ 51 (2) เป็นว่า “เป็นผู้สำเร็จการศึกษากฎหมายไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี มีความรู้แนวคิดทฤษฎีที่ช่วยให้การไต่ถามข้อเท็จจริงสัมฤทธิ์ผล และมีประสบการณ์ในการทำงานมาไม่น้อยกว่า 5 ปี โดยทำงานด้านกฎหมาย ด้านปกครอง หรือด้านไต่ถามข้อเท็จจริงข้อพิพาท มีความต่อเนื่องของงานไม่น้อยกว่า 3 ปี” ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของคู่ความ ทนายความ นำคดีเข้าไต่ถามข้อเท็จจริงและนำไปสู่ความสำเร็จในการเจรจาไกล่เกลี่ยมากยิ่งขึ้น

References

- Faculty of Liang Chiang for Buddhism Publishing. (2003). *New integrated plan book, third class Dharma, all subjects*. Liang Chiang for Buddhism. [In Thai]
- Fisher, R., Ury, W., & Patton, B. (1991). *Getting to yes: Negotiating agreement without giving* (2nd ed.). Houghton Mifflin.
- Humphrey, A. (2005). *SWOT Analysis for management consulting*. Retrieve from <https://studylib.net/doc/8679881/swot-analysis-for-management-consulting>
- Sukhum, P. (1988). *Conflict theory*. n.p. [In Thai]
- The Office of the Judiciary. (2012). *Conflict management and dispute resolution*. Tanapress. [In Thai]
- Woraseangsuk, J. (2013). *Classical sociological theory*. M & M Laser Print. [In Thai]